

ГЕОРГ ХРИСТОФ ФОН НАЙЧИЦ

/1631—1634/

Георг Христоф фон Найчиц е бил благородник от Саксонското курфюрство. Седем години от живота си прекарал в пътувания из страните на Близкия изток и някои европейски страни. През 1630 г. той тръгнал от Наумбург, Германия, и минавайки през Италия, някои егейски острови, Мала Азия, пристигнал в Цариград. Оттук се завърнал във Виена, прекосявайки българските земи по обичайния път Одрин — София — Белград.

През 1634 г. Найчиц придружил едно дипломатическо пратеничество на австрийския император до Портата. Следващата година (1635) този немски пътешественик се подготвил за ново пътешествие. Минавайки през Австрия и Словения, той пристигнал във Венеция, откъдето по море се прехвърлил в Александрия. Като пребродил Египет, Арабия, Месопотамия и Палестина, Найчиц отплавал от Яфа с кораб до Марсилия. Оттам през Генуа посетил Рим и след това се завърнал през Австрия, Чехия и Саксония, където наскоро починал.

За своите седемгодишни странствувания по света Найчиц оставил подробни бележки, които по-късно (1666 г.) били издадени в Бауцен, Саксония, от пастор Христоф Егер. Осем години по-късно същият подготвил със съдействието на брата на автора ново допълнено и разширено издание на пътеписите на Георг Христоф фон Найчиц, което има следното заглавие: *Sieben-jährige und Gefährliche neu-verbesserte Europae — Asiat — und Africanische Welt-Beschauung des weiland Hoch-Edelgebohrnen George Christoff von Neitzschütz uff Stöckelberg, Wöhlitz und Zörbitz. . . Gedruckt bey Johann-Philipp Miltenberger, im Jahr Christi 1673.*

Бележките на Найчиц от неговото първо преминаване през балканските страни (1631 г.) са съвсем кратки. Авторът е отбелязал само имената на главните станции по пътя, като много рядко съобщава някои други сведения. По-подробно говори Найчиц за страната и хората в описанието на пътуването си през 1634 г. Пътеписът на Найчиц, макар и не неизвестен, досега не е превеждан на български език цялостно. Преводът тук се прави за пръв път по посоченото по-горе издание.

СЕДЕМГОДИШНА, ПЪЛНА С ОПАСНОСТИ ОБИКОЛКА
НА СВЕТА ИЗ ЕВРОПА, АЗИЯ И АФРИКА
1631—1634

*I част, V книга. Съдържа моето пътуване от Константинопол
през Тракия (сега наричана Романия) и Унгария
за Виена в Австрия и какво се случи из пътя*

Гл. I. След като се задържах в Константинопол една цяла година, аз реших да продължа пътуването си по-нататък и по-специално да поема пътя по суша през Тракия за Виена, за което императорският резидент ми оказа голяма помощ. Съгласно това решение, щом получих менителница от къщи на 29 октомври, нов стил, 1631 г., с божия помощ потеглихме на път с един турски чауш и един пощенски курнер, които трябваше да ни придружат до Пеща в Унгария, а оттам да поемем пътя си за Виена в Австрия. На споменатата дата към обед в Константинопол бяхме готови за път.

От изпращането на споменатия императорски резидент между другото извлякох и тази полза, че за мене пощенските коне и храната не струваха друго освен това, че дадох на турския чауш три дуката и на куриера 10 имперски талера, а из пътя — на пощаджиите по една почерпка, за да ме снабдяват с хубави коне.

Първата пощенска станция имахме в Силиврия, на 7 мили от Цариград. Това е един малък град, разположен край морето, наречено Пропонтида. Куриерът обикновено пътува дотук по море, понеже тук има пристанище за малки кораби, но големите трябва да стоят на котва в морето. Понеже междуременно силна буря беше откъснала от котвите много кораби, пътуването по море беше невъзможно и ние трябваше да се примирим да пътуваме по суша.

От споменатото селище можахме да пътуваме още един час, преди да се свечери, и през нощта при голям дъжд пристигнахме в Чорлу. Това е голямо тържище, което някога е било град. Там е втората пощенска станция. Като отпочинахме нещо към час и половина, хапнахме малко, каквото турците ни поднесоха, и малко се поизсушихме на огъня, станахме през нощта и пристигнахме в Люлебургаз. Там е третата пощенска станция. Оттам взехме наново отпочинали коне и яздихме до Адрианопол, който е един твърде стар и голям град, разположен в Тракия. Там е четвъртата пощенска станция. Адрианопол преди е бил една от столиците на турските султани, макар че сега е зле защитен с окопи и валове. Турците го наричат Едрене.

Оттам с отпочинали коне стигнахме до Мустафа паша къпри¹, където имахме нова, именно пета поред пощенска станция. Оттам получихме отпочинали коне и стигнахме в Хаскъой, което

е шестата пощенска станция. Оттам за Филипопол, седмата пощенска станция. Това е голям град, намиращ се между крайно високи, но малко отдалечени планини. При все това в по-голямата си част е разположен на планината Хемус. Иначе градът е твърде разрушен. По-специално там още се вижда един стар амфитеатър с много мраморни камъни в него, но повечето мраморни стъпала турците са отнесли. От това може да се разбере добре какъв град ще да е бил той до планината Хемус.

Недалеч от него се намира Никопол. За Никопол Бонфини² пише във II книга достопамятно следното: В 1573 г. (?) турският султан, силно разгневен, се яви с голяма войска пред града. Това било съобщено на крал Сигизмунд³ в Унгария. Смятали, че той ще се изплаши много, но той не обърнал внимание на това и казал: „Аз не се боя, защото имам събрана толкова много войска, че не се страхувам нито от турците, нито от когото и да било, дори ако небето изведнъж падне. Защото, ако небето падне изведнъж, то моята войска може да го спре и да го задържи с копията си, та да не падне на земята.“ Смелостта е хубаво нещо, но самонадеяността е порок, който повече вреди, отколкото помага.

След като тук сменихме наново конете си и срещу нашите изморени получихме отпочинали, отпътувахме за Татар Пазарджик, където е осмата пощенска станция. По-нататък продължихме с отпочинали коне до Ихтиман, където също имаше пощенска станция, именно девета, поради което бяхме снабдени пак с бодри коне. Яздихме до София (10-та пощенска станция), която е голям град, разположен в царство България, за което ще бъдат дадени сведения в XII глава.

Иначе в Тракия или Романия се намират и други градове, като Траянопол⁴, който още е доста населен, и Хераклея⁵, който също има пристанище за големи кораби и галери. Някога там е имало прекрасен мраморен амфитеатър. Тук заслужава да се спомене град Абдера⁶, родният град на прославения мъж Демокрит. За жителите на този град се говори, че са били дотолкова прости хора, че не можели да броят. Заради това за тях имало поговорка: когато някой искал да представи друг за прост човек, казвал за него: *Abderitanae pectora plebis habet* — абдеританец е.

Гл. II. За пътуването през България

Както току-що споменах, София е първият град на България и е голям град, но при все това без стени. Тук бяхме снабдени наново с пощенски коне и продължихме напред за Пирот, където е XII-та пощенска станция.

Оттам пристигнахме в Ниш, тук е XIII пощенска станция. Преди, в старо време, той е бил голям град, което може да се види и от старите стени. След като получихме отпочинали коне, отпътувахме за Ягодина⁷, където е XIX пощенска станция, и там пак получихме коне. Ягодина е наистина хубав, макар и неукре-

пен градец, намиращ се на главния път от Виена за Константинопол. Има доста хубави ханове, две хубави джамии, покрити с олово, и една хубава мраморна баня. Оттам стигнахме в Баточина, където е XV пощенска станция, и там наново получихме отпочинали коне. С тях стигнахме до Хисарджик⁸, който е XVI пощенска станция. Накрай, получавайки пак отпочинали коне, продължихме за Белград, където започва Унгария и прекъсва нашата поща с коне.

*II част. Описание на второто по-далечно пътуване
на автора, от Виена за Константинопол,
и на всичко по-забележително, което се случило
на всяко място и беше нужно да се опише
1634 г.*

На 16 февруари [1634 г.] в 10 часа преди обед потеглихме от Белград и след това в 5 часа пристигнахме в Хисарджик, на 3 мили от Белград. Тук за пръв път трябваше да се подслоним в един кервансарай. Господин посланикът се настани на един етаж по-горе, а ние трябваше да се подслоним долу при конете, тъй като в тези страни няма друга възможност поради липса на странноприемници.

Кервансараните са големи, просторни четириъгълни сгради, отчасти покрити с олово. На всички четири ъгъла околоръст отвътре имат камини, в които може да се прави огън и да се готви, а зиме там и да се топли човек. Тези камини са направени в един иззидан от камъни зид, висок по-малко от човешки ръст. Там спят и лицата, които принадлежат към [прислугата на] кервансарая. Това е едно лошо удобство, особено зиме. В тях може да се подслони всеки, който пожелае, но не си ли донесе сам нещо за ядене, ще трябва да стои неял и борбата с мъчението от глад ще бъде неговото най-добро занимание. Ако някъде се срещне нещо за ядене, а на някои места може да се намери дори нещо за купуване, то това не е нищо друго освен сух хляб.

На 17 февруари рано на съмване напуснахме с радост нашия пуст кервансарай и бяхме пак на път. Точно на пладне, защото турчинът от минарето викаше за обед, стигнахме в Колари, на 3 мили от Хисарджик. На 18 февруари, когато слънцето изгря, потеглихме оттам и след обед в 1 часа пристигнахме в Хасан паша паланка⁹, отстояща на 4 мили. Там в чест на господин посланика бяха дадени залпове от няколко малки оръдия и тежки пушки. Тези три дни пътувахме само из поле и гори, все без големи планини.

*Гл. V. За един особен брачен данък
и за цената на продуктите*

Из тези места турците имат една лоша практика по отношение на бедните си християнски поданици, от която един католически

свещеник твърде горко се оплакваше пред господин посланика. Ако един християнин се ожени за пръв път, трябва да даде 30 аспри, в наши пари това прави 10 цели гроша; ожени ли се втори път и вземе мома, плаща 12 сребърни крони, а ако вземе вдовица — 6 сребърни крони. Освен това за всяка черква християните трябва да плащат годишно по един цехин¹⁰, който схизматическият владика, така наричат епископа, поставен над християните, подобно на инквизиционмайстера в католическите черкви, нарежда да се събере чрез еничарите. Какво не правят алчните власти заради пари?

Иначе у всички народи бракът се почита високо и е далеч предпочитан пред ергенството. Защото навсякъде в човешкия живот има голяма полза от брака, нещо, което може да се проследи видимо при всички съсловия. При това не някой друг, а сам бог е дарил женените с благословията си и привилегии, например: когато някой наскоро си е взел жена, той не бива цяла година да отива на война, нито да бъде облаган с други тегоби, но тази година трябва да остане свободен вкъщи, за да бъде щастлив с жена си, която е взел. . .

На много места тук хранителните продукти се продават много евтино. В Колари едно сърненце струваше 25—30 аспри. В Белград една ока вино, голяма колкото една унгарска пинта, се продава за 4 аспри; в Хасан паша паланка 1½ ока — за 5 аспри.

Гл. VI. За нашето отпътуване от Хасан паша паланка

На 19 февруари при изгрев слънце потеглихме оттам и пак продължихме напред и към 3 или 4 часа вечерта стигнахме Баточина, която е едно голямо село. Изминахме 3 мили. На 20 февруари малко след изгрев слънце потеглихме пак и към 2 часа след обед стигнахме Ягодина, която е голямо село. Разстоянието е 3 мили.

Тук чухме първия часовник, нещо, което досега не беше обичайно в турските земи, защото турците нямат нито камбани, нито градски часовници с изключение на малки часовници, носени на шията, които те държат с удоволствие и имат много такива. Тукашният часовник е донесен от Каниса¹¹, когато турците завзели това селище и го подчинили на своята власт. Камбаните на часовниците са една прекрасна вещ, макар че не се знае кой ги е изнамерил. От това може да се заключи че от доста дълго време трябва да са били познати, тъй като още Мойсей ги е използвал. . .

В Ягодина почивахме до 22 февруари не от нужда, макар че тъкмо предишния ден имахме едно тежко пътуване само през гориста планина, но заради нашите коли. Те бяха 60 и не можеха така бързо да бъдат прекарани през река Морава, защото ние стигнахме до реката на 22 февруари рано сутринта към 10 часа

и въпреки това едва при залез слънце всички можаха да бъдат прекарани оттатък. След това трябваше да пътуваме още два часа през нощта при силен вятър, светкавици и дъжд, преди да стигнем Парачин, отстоящ на 3 мили от Ягодина. Там намерихме квартири за пренощуване, макар че не можахме да намерим вода за пиене, за да утолим голямата жажда, която ни измъчваше през деня.

От Белград до река Морава страната се нарича Сърбия, но оттам започва царство България и през него пътувахме до Демиркапия¹². Това е едно твърде забележително място, защото там на една висока планина стои една праствара и твърде висока порта, изградена от дялани камъни и горе засводена. Тя от старо време е била един много укрепен проход, откъдето и на турски „Темир капъ“ ще рече „Железни врата“. От Демиркапия навлязохме в Македония, прастварото прославено царство, както ще бъде разказано по-подробно долу в IX глава.

На 27 февруари рано към 7 часа бяхме пак на път и вечерта към 7 часа стигнахме Алексинац, което прави 4 мили. Пътувахме целия ден доста тежко само из гора и висока планина. Понеже там нямаше възможност да бъде настанен на квартира, господин легатът трябваше да предпочете вестибюла или халето на една турска джамия, а ние останахме в кервансарая.

На 24 февруари в 6 часа потеглихме и след обед в 2 часа пристигнахме в Ниш, разстояние 4 мили. Поради високата планина и многото гори дневният преход пак беше много тежък, като река Морава ни оставаше все отдясно.

Гл. VI. За Ниш, стария главен град на българското царство

Ниш някога трябва да е бил главен град на българското царство и един голям град, както се вижда добре от старите градски стени и други неща. Реката Нишава тече през него и като че ли разделя селището. Над тази река минава един хубав каменен мост горе с дървени парапети, който е наредил да построят будинският паша.

Градът е разположен твърде приятно, заграден отвсякъде с планини и сред тях, а наоколо има много ниви и лозя — както от тази страна, така и оттатък по пътя за Константинопол. Там расте и много ориз, една ока от който, която според нашите теглилки е равна на един пфунд и половина, струва 5 аспри.

Гл. VIII. За нашето потегляне и пътуване от Ниш нататък

На 26 февруари, след като потеглихме оттам пак рано с изгрев слънце, вечерта към 6 часа, когато се стъмни, стигнахме в Извор¹³, отстоящ от Ниш на 4 мили. Там трябваше да пътуваме по

твърде лош и ужасен път по високата планина Куновица¹⁴, която изцяло е покрита с гори и малко лозя и още при излизане от Ниш може да се види отдалеч. Поради това времето ни се стори твърде дълго.

На 27 февруари рано към изгрев слънце бяхме отново накрая и след обед към 1 часа приблизително пристигнахме в Пирот, на турски наричан Шаркьой, общо разстояние три мили. Това е едно постлано с камъни тържище, макар че иначе много големи градове при турците са без настилка. Там има един твърде стар замък, заобиколен с две каменни стени, но стои запустял и безлюден. Близо до него тече един малък ръкав от Нишава, която минава и на различни места през тържището и го разделя на части, както и град Ниш.

Това тържище има, както ми каза един турчин, 450 огнища. Наоколо е една доста приятна планина, а извън града се пътува по една хубава, голяма и доста широка равнина.

На 28 февруари почивахме в Пирот и за наше развлечение си направихме заговезни.

На 1 март рано сутринта в 6 часа потеглихме пак оттам и в 4 часа вечерта пристигнахме в Драгоман, отстоящ на 3 мили от Пирот. Пътувахме към две мили между хубави равни ниви, но от двете страни имаше гористи планини, а останалия път — между доста тесни и твърде високи скали. Сред скалите от дясна страна се издига над другите един твърде голям и висок камък, съвсем отделен и самотен. За него турците разказват и твърдо вярват, че някакъв си техен светия, наричан по турски Хали, нещо като Илия, бил разсякъл тази скала с един удар на сабята си на парчета. Ударът на сабята естествено си личи, а отсечената част се е опряла до по-голямата, нещо, което заслужава да се учудва човек.

Там трябваше да преминем тези тесни планини при дълбок сняг, силен вятър и постоянния проливен дъжд. Поради това трябваше да вземем с нас от квартирата няколко български селяни с лопати да ни правят пъртина и да ни показват пътя до квартирите за нощуване, който ние не можехме да намираме поради вятъра и снежните преспи. Малко след като излязохме от високата скалиста планина, минахме Нишава, над която води един дървен мост.

От Драгоман се вдигнахме на 2 март рано в 8 часа, пътувахме постоянно по равен път само из ниви без планини, но целия ден нямаше нищо друго освен сняг и лапавица. След обед в 1 часа пристигнахме в Петърч¹⁵; изминахме 2 мили.

Гл. IX. За строгите пости на българите

В снеговитото и ветровито време, когато пристигнахме в квартирите в Петърч, заехме обора, откъдето селяните по наше желание изкараха добитъка си, за да се настаним ние, тъй като при

тях оборът служи за всичко. Направихме там огън, за да се изсушим и стоплим, и сетне потърсихме сиренето и хляба си, понеже друго по-хубаво нямаше, за да си утолим глада.

Като видяхме селянина и жена му, която държеше малко дете в ръце, поканихме ги да седнат до нас около огъня и им подадохме от нашето сирене и хляб. Те обаче отказаха да ядат с най-големи извинения поради техните пости. Детето обаче взе една съвсем малка бучица сирене, поднесе я бързо към устата си и я изяде. Какво се случи? Тъй като майката беше забелязала това, веднага става със силен плач и писък, така че помислихме да не е обезумяла. Най-после научихме причината за това чрез един от нас, който разбираше малко техния език, и тя ни каза: нейното дете е извършило един тежък и почти наказуем грях с това, че е хапнало малко от сиренето, поради което тя си е навлякла на главата тежка отговорност. Макар че ние с най-голямо усърдие и разум ѝ говорехме, нищо не можеше да помогне, докато най-сетне ѝ казахме, че ние искаме да поемем върху себе си да отговаряме пред бога за греха. Това малко я поуспокои, но и до последния час на нашето отпътуване все още беше много загрижена.

Това са хора от православната вяра и трябва много да се съжالياва, че при ясната светлина на Христовото учение да се почита бог и заради земното и вечното спасение на душите си хората (у нас) не носят и половината от боязънта пред греха и неправдата, каквато имат тези бедни хора с техните внушения. Поради това, ако не им бъде простено на онзи ден (на страшния съд), при все това те ще осмоят и ще прокълнат всички тези грехове на разпуснатостта между нас.

Гл. X. Как аз и моите спътници бяхме благословени на българска сватба

Тук ми мина през ума да разкажа какво ми се случи при първото ми пътуване от Константинопол за Виена, което извърших с един пощенски куриер, в тази именно част на страната в с. Извор, което споменах по-горе, в 8-а глава на тази I книга, II част.

Турчинът, който трябваше да ни придружи мене и куриера до Пеща в Унгария, ни заведе в една селска къщурка на селска сватба. Наистина, когато влязохме, бяхме доста доверчиво приети от селяните. Въведоха ни на една дълга тясна маса, на която бяха поставени два големи чебъра или бурета с червено и много силно вино, и ни поканиха да седнем. В буретата имаше няколко чаши за пиене от изчистени кратуни, каквито растат по селата много. На когото се допиеше, гребваше с тях от виното и пиеше колкото можеше и колкото пъти искаше, при което тези селяни се проявяваха като истински варвари, каквито те и иначе също бяха.

Понеже аз бях заметнал отгоре си една турска дреха, те ме

попитаха дали съм християнин. Отчасти на турски език, отчасти със знаци аз им дадох да разберат, че съм християнин. От това те бяха много зарадвани и черпеха вино от бурето като вода и го пиеха за мое здраве. От тази радост и веселие сутринта произлезе една доста голяма неприятност, която ние не можехме да предвидим. Трябва да разкажем накратко как произлезе.

Когато потеглихме от Пирот тогава с други коне и два от тях не можеха да вървят добре, ни срещна един селянин с няколко коня. Нашият турчин направи размяна с него, като даде нашите слаби коне за неговите охранени, макар и при условие и гаранция той да получи своите отново в Извор, както и сигурно щеше да стане така. Селянинът обаче не беше доволен по никакъв начин и дойде след нас сутринта, обхванат от гняв и негодувание, и се оплака пред своите съседи и съселяни, събрали се там, какво му се е случило вчера с нас. Тъкмо тогава ние се подготвихме за път и искахме да отпътуваме, тъй като през нощта се бяхме настанили лошо и трябваше да предпочетем да останем на двора под открито небе. Но ето че селяните връхлетяха с голяма ярост и с тояги върху нас и започнаха да удрят смело турчина и пощаджията. Аз обаче се бях качил вече на коня и оглеждах старателно всички места да не съм оставил още нещо, но всичко изглеждаше като че ли току-що през него е преминала буря. Мене ме оставиха да си вървя може би затова, че предишната вечер се бях открил, че съм християнин.

Тъй като никой не искаше да настъпи усмирение и пощада, куриерът отиде при турския кадия и се оплака от варварите селяни. Веднага беше заповядано на всеки от инициаторите на този побой да бъдат ударени по 50 тояги по петите, от което те здравата се изплашиха и се обезкуражиха. Стана така, че към изпитото вчера силно вино се прибави и една доста силна ракия, която трудно можеше да се понася. Ние от своя страна ги благословихме и отпътувахме бързо напред.

Гл. XI. Как господин посланикът беше посрещнат в София

С това нека да се върна на настоящото мое второ пътуване, което извършихме с Негова светлост господин граф фон Бухайм, посланик на Негово римско императорско величество при Османската порта, от което пътуване се бях отклонил с току-що приведения разказ. На 3 март малко след изгрев слънце потеглихме от Петърч и след обед в 2 часа пристигнахме в София, общо две мили. Макар че веднага излязохме на съвсем равен път и пътувахме сред ниви, при все това пътят беше съвсем лош, поради което не можахме да стигнем София още предишния ден.

Когато бяхме на една пълна четвърт миля пред града, ни посрещнаха над 1000 души на коне и пеша, именно 600 на коне и 400 пеша, и ни придружиха по техния навик с тъпани и

тромпети. Това беше хубава гледка, понеже коне и хора бяха най-хубаво изчистени. И това, което е интересно да се отбележи, е, че сред пешаците, които при влизането ни се бяха наредили от двете страни, веднага можеше да се познае по техните странни облекла и инструменти от каква професия и от какъв занаят е всеки. Мнозина от тях, както на коне, така и пешаци, се бяха заметнали с най-скъпи тигърски кожи и други кожуси. И така ние влязохме тържествено и чудесно в София, при което целият град беше във възбуда, както обикновено става, когато има да се види нещо необикновено.

На 4 март Негова светлост си почина тук в София и ние също се възползувахме от това и малко поотпочинахме.

Гл. XII. За нашето заминаване от София и пътуване по-нататък

София е един голям град, макар и без околоръстни стени. Сградите му са лоши, именно само дървени и покрити с дървени капаци, макар че градът има многолюдно население от чужденци и местни и е разположен чудесно. Той е главен град на царство България, има една хубава топла баня, два водоскока и една малка черква на братята францисканци. Около града на няколко мили разстояние из хубавите равни нивя се виждат твърде много могили, високи десет до петнадесет лакътя. За тях се вярва, че са били дълбоки гробове, в които някога хвърляли мъртъвците и там обикновено ги погребвали. . .

На 7 март във Вакарел рано в 7 часа наново се подготвихме за път и след обед в 2 часа стигнахме в Ихтиман, който отстои на три мили от Вакарел. На 8 март рано в 8 часа продължихме пак и пристигнахме в Капиджик, където се намира Демиркапия, която беше спомената по-горе в глава VI. От Ихтиман трябваше да пътуваме по висока планина, върху която се намира споменатата Демиркапия, или Железни врата, а до нея едно селце, наречено Дервенд¹⁶, което също беше споменато в предишната глава. Тук свършват започналите при София погребални могили.

От град София до Константинопол отдясно ни се издигаше извънредно високата планина Херебум¹⁷, а отляво Хемус. Последният е висок 6000 крачки, или една миля и половина, и, както пише в историите, цар Филип Македонски, бащата на Александър Велики, трябва да я е изкачил нагоре за четири дни и се спуснал за два. Оттам може да се види Италия и Германия, река Дунав и Адриатическо море, независимо че те са отдалечени на стотици километри. От Капиджик пристигнахме във Ветрен, отдалечени на три мили едно от друго. Там прекарахме нощта и тук е планината Новак¹⁸.

На 9 март в 6 часа пак бяхме накрак и в 12 часа пристигнахме в Татар Пазарджик, едно хубаво тържище. Този ден почивахме и пренощувахме там, отстои на три мили. На 10 март

в 6 часа рано станахме пак и след обед пристигнахме във Филипопол, който също отстои на три мили от Татар Пазарджик.

Гл. XIII. За Филипопол, столицата на македонските царе

Филипопол е един твърде стар град, прославен главно с това, че е построен от бащата на Александър Велики — Филип, и там на една височина, каквито има няколко в града, е била неговата резиденция, както се вижда това от старата градска стена, която още стои, но поради продължителното време е обрасла трева.

Този град лежи на пътя от Виена за Константинопол между град София и Адрианопол, близо до река Хеброс, на едно твърде приятно място под планината Родопа. Намира се в прастарото прославено царство Македония и е бил негов главен град. Той няма стени, макар че навсякъде наоколо има неизразимо високи планини. Там чухме да бие вторият часовник в османските земи. Сградите му са доста лоши, тъй като къщите са слепени само от кал, ниски и мизерни, каквито обикновено строят османците. На ъгъла или върха на една от споменатите височини в този град се намира една твърде стара и съвсем малка черквица, горе със заоблен свод и иззидана отвън и вътре с камъни и украсена със стари изображения. Казват, че в нея трябва да е служел литургия апостол Павел.

На една друга височина, разположена срещу тази, ние се веселихме с пет тромпетисти и военни тъпани и направихме там малка закуска с хляб и вино. Можяхме също така да разгледаме околността безкрайно надалеч.

Навсякъде около града има много малки земни могили. Според твърденията на турците тук уж преди станала битка и убитите били погребани под тези могили. Виждат се и няколко сводести гроба и особено един, който е направен в една скала, издигаща се над равнината, и се счита за гробница на един стар македонски цар. Той обаче стои открит, празен и е без надпис, като същевременно не е по-дълбок от един лакът.

Наоколо в мочурливите места има много ориз, който тук вирее така много, както житото. Вж. по този въпрос по-долу част I, V кн., гл. I.

Гл. XIV. За нашето тръгване от Филипопол и пътуване по-нататък

От Филипопол потеглихме наново на 12 март рано в 6 часа и вечерта към 5 часа пристигнахме в Сосовице¹⁹. На 13 март сутринта в 6 часа станахме пак и в 2 часа след обед пристигнахме в Узунджово, общо три мили. В това селище заслужава да се види една хубава черква.

На 14 март сутринта в 6 часа потеглихме и оттам и пристиг-

нахме в Харманли, общо три мили. Там тече една река, наречена Буктерса²⁰, и има един твърде дълъг каменен мост. На една миля от това място се намира и се копае пръстта, наречена болус арменус²¹. На 15 март рано в 6 часа бяхме пак накрак и пристигнахме в Мустафа паша кьопри, който отстои от Харманли на три мили. Има един каменен мост, дълъг 400 обикновени крачки и широк девет. Освен това там има и един доста хубав кервансарай, дълъг 135 крачки и широк 35, така че в него може да бъдат подслонени голям брой коне. Оттам станахме съвсем рано на 16 март и в 11 часа пристигнахме щастливо в Адрианопол, за който трябва да се разкаже в следващата глава.

Гл. XV. За град Адрианопол, как бяхме приети там и какво забележително има за виждане там

Колкото повече се приближавахме до този град, толкова повече турци на коне и пеша посрещаха и придружаваха негова светлост, малко преди града ни чакаха 12 турци и цигани с тяхната варварска музика и така ни придружиха в града.

Градът лежи в една долина и поради това можехме да го видим от една миля разстояние, преди да влезем в него. През него тече река Марица, над която минава един твърде дълъг каменен мост. Градът е доста голям и има една нова джамия, цялата покрита с олово и с четири минарета. Тя е интересна да се види, защото известно е, че е една извънредно красива сграда, защото, когато турците са я строили, не са пестили мрамора, нещо, което не е много обичайно явление.

Веднъж аз се изкачих с неколцина от нашите на едно от минаретата, за да разгледаме добре града заради красотата му и неговата приятна околност. В тъмнината по невнимание бутнах една чаша с масло. Когато турчинът поиска да запали лампите на видяхме тяхната света вечеря, забеляза това и започна да сипува на своя език. Той искаше чисто и просто ние да м или не искаше да ни пусне да излезем оттам, а ние да се боим от втората опасност, ние се спомогнахме за 8 аспри и се разделихме с мир.

Аз си взех своя байрам, така наричат те най-големият празник, който се прави на цели четири седмици палат светла. Те са в неизчислимо количество и да не говорим за Константинопол, но и тук, в Адрианопол, образуват хубави фигури с лампите от едно минаре до друго с високи стълбове, например полумесеци, кипарисови дървета и много други, които особено нощем и при голяма тъмнина създават извънредно хубава гледка, която се вижда отдалеч. Така аз често нощем, особено в Константинопол, крепостта на турския султан, от моето жилище в Галата гледах и наблюдавах дълго и с най-голяма наслада и удивление най-големите джамии в града и запалените на викалата фигури от лампи.

В продължение на четири седмици, също и през големите летни горещини, които там са извънредно големи, през целия ден турците спазват своите пости така строго, че никой не бива да приема нито капка вода и ни най-малко хляб, докато не види звездите на небето. Тогава те донасят това, което са пропуснали през деня, и цялата нощ прекарват в ядене, пиене и всякакви грехове и разпуснатост. След такива четириседмични мними пости следва техният празник и трае три дни, като тогава устройват всякакви весели игри по техния маниер.

Нека оставим невярващите езичници, когато всевишният трябваше да се оплаква от повечето християни и да казва: как възвестяваш ти моята правда и разгласяваш моя завет, ти, който в същото време ненавиждаш целомъдрието и захвърляш думите ми?

*Гл. XVI. За нашето тръгване от Адрианопол
и пътуване по-нататък*

На 18 март сутринта в 6 часа потеглихме от Адрианопол, минахме пътом през Опол паша²² (?) и стигнахме в Хафса, едно тържище, където има хан, в който може да се ношува. Целия ден прекарахме в мрачно дъждовно време и имахме тежко пътуване през планини и долини, докато вечерта пристигнахме в Бабаески, разстояние 7 мили, и се подслонихме в тамошния хан.

Тук има един голям мост над река Марица, над 200 крачки дълъг и твърде широк, но при все това не чак толкова широк, както установиха неколцина от нашите, които слязоха от колите и минаха по него пеша, за да го разгледат добре. От лявата страна се намира една прастара черквица със заоблен купол, в която видяхме гроба на един светец на име Николай. Той се пази от една гръцка жена, тъй като черквицата преди е била гръцка, макар че сега е турска. Недалеч от гроба на този светец се вижда една извънредно голяма стрела и арбалет, които светецът трябва да е носел приживе.

На 19 март сутринта в шест и половина часа потеглихме от Бабаески при силен дъжд и вятър и пътувахме пак по твърде лош път през планини и долини и в 1 часа след обед наближихме Люлебургаз, там трябваше да минем по един каменен мост до хана, където пренощувахме. Люлебургаз е едно тържище и в него има една турска фондация, където пътниците трябва да получават храна. Тук стигнахме до морето, което се нарича Пропонтида²³.

На 20 март рано сутринта в 3 часа продължихме пак пътуването и в 6 часа и половина стигнахме в Чорлу. Той сега е тържище, но някога е бил прославен град и се намира на 7 мили от Люлебургаз. Реката, която тече край него, се нарича Йохан (?). Господин легатът трябваше да се настани в една турска джамия.

На 21 март около 1 час след изгрев слънце потеглихме пак

от Чорлу и вечерта към 5 часа пристигнахме в Силиврия, намираща се на 5 мили от Чорлу.

Тя е един град немного голям, разположен до морето. И този дневен преход прекарахме само при мрачно дъждовно време и лоши пътища между планини и височини. Тук ни беше показано на височината нетленното тяло на светия Агнес, както и един твърде хубав мост с 32 каменни свода, макар че под него течеше малко вода.

На 22 март сутринта в 7 часа бяхме пак на път и на обед в 2 часа пристигнахме в Понте гранде²⁴, едно село, отстоящо на 2 мили.

Извън Силиврия ни срещна съветникът на римския император, резидиращ при Османската порта, господин Йохан Рудолф Шмит, който по-нататък придружи Негова светлост господин посланика до Константинопол.

При Понте гранде има един твърде хубав, дълъг и широк каменен мост, от който и селото е получило името си, тъй като Понте гранде ще рече Големият мост. Този мост е построен твърде особено и добре, защото ту се изкачва нагоре, ту се спуска надолу, а под него минава един ръкав на морето.

Оттук пристигнахме в Понте пиколо²⁵ на 23 март и там поживяхме до 25 март, преди да продължим по-нататък за Константинопол.

Извън град Константинопол на около половин миля Негова светлост нареди всички коли, които бяха над 50, да спрат на открито поле и се подготви за влизане. Извън града обаче Негова светлост беше посрещнат от холандския, венецианския и английския резидент, които го приеха най-приятелски. Ние се приближихме бавно до Константинопол и слава богу, след дългите студове, мразове, дъжд и сняг и както и много други тревоги стигнахме щастливо там, придружавани от турци на коне и пеша. Нашите тромпети обаче не чувахме, нито пък не биваше да оставяме да починат тъпаните, тъй като влязохме със завит пряпорец. . .

¹ Град Свиленград.

² Антонио Бонфини (1427—1502), роден в Италия, унгарски историк от епохата на Ренесанса.

³ Сигизмунд I Люксембургски, унгарски крал (1387—1437), а също германски император (1410—1437) и чешки крал с прекъсване.

⁴ Траянопол — град в Източна Тракия, дн. Лъджкакьой.

⁵ Хераклея — град на Мраморно море, дн. Ерегли.

⁶ Абдера — град, който се е намирал на Егейско море до дн. Булустрада.

⁷ Ягодина — дн. гр. Светозарево, Югославия.

⁸ Хисарджик — дн. Гроцка, източно от Белград.

⁹ Дн. Смедеревска паланка.

¹⁰ Цехин — венецианска златна монета.

¹¹ Каница — дн. Каница в Югозападна Унгария.

- ¹² Темир капъ — Демиркапия, букв. Железни врата. Авторът е имал предвид обаче района на Западна Средна гора и Траянови врата.
- ¹³ Исвар — Извор, средновековното название на с. Клисуря (тур. Куручешме), източно от Бела паланка.
- ¹⁴ Куновица планина през средните векове се наричала дн. Сува планина.
- ¹⁵ Името на с. Петърч, Софийски окръг, авторът предава като Pötröschon.
- ¹⁶ С. Клисуря, намирало се под Траянови врата, сега изчезнало.
- ¹⁷ Найчиц е почти единственият западен пътешественик, който е означил планините на Западна Средна гора и Рило-Родопския масив с името Херебум.
- ¹⁸ И други западни пътешественици, особено от XVI в., свързват планините около Ихтиман с името на балканския хайдушки войвода Новак Дебели от началото на XV в.
- ¹⁹ Името Сосовице (Sosovitze) се среща само в пътеписа на Найчиц. Невъзможно е да се идентифицира с точност.
- ²⁰ Река Vuuktersa — неуточнена.
- ²¹ Вероятно някаква лечебна глина.
- ²² Вероятно дн. Оглу паша.
- ²³ Античното название на Мраморно море.
- ²⁴ Понте гранде — дн. Бююкчекмедже.
- ²⁵ Понте пиколо — дн. Кючукчекмедже.